

Titel: VIII.

Citation: "VIII.", i *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind I. Spalte 1-1476*, s. 253.
Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-g01-shoot-d1e71635/facsimile.pdf> (tilgået 20. juni 2024)

Anvendt udgave: Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind I. Spalte 1-1476

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

at bringe det under Forhandling som Lovudkast. Alle skal blive tagen, Ministeriet ikke komme frem med sit Lovudkast, uden at det heder Stemmningen hos dem, som ere væsentlig interesserede i Lovudkastets Gælfelst, Stemmningen i Riksen, Menigheden og Christeligheden, hvilke dogge paa forskjellige Maade ere deri interesserede — i en vis Grad forskjelligt, men i det hele Indbælt i Høflighed.

H. Hansen: Jeg skal kun berøre feje, at jeg i Kirken, Kirken i protestantiske Lande, altid har tænkt mig ethvert Medlem ligetretteligt.

Formanden: Hvis alle flere andre Ord, kunne vi altsaa gaae over til den næste Sag. Den ærede Rigsdagsmand for Preuss Amt de District (Grundtvig), som har et Spørgsmaal at gjøre Kultusministeren, har Ordet.

Grundtvig: Det er i mine Dine en herlig Ret, Majestæten har tillagt alle danske Rigsdagsmænd, mundtligt og offentligt at gjøre Spørgsmaal til hans Raadgivere, som de, der faae baade Kongen og Rikset til Ansvar; men just derfor maa det være mit indertlige Ønske, at baade Ministeriet og hele den ærede Forsamling maatte se, at naar jeg dog første Gang betjener mig af denne Ret, det da paa ingen Maade er et af de alderferonlige Spørgsmaal, som Rigsdagsmanden retter til Ministeriet. Dette maa være mit indertlige Ønske, og jeg har Erhøjen, Altsælvet, eller hvad man nu vil kalde den indertlige Magt, som har laar Jæret at drøve sit Spil med alle Folk, villet, at det Spørgsmaal, jeg dog gjør til Ministeriet for Danmarks Skolevesen i Anledning af Gælfelsen i Søer, lettelig kan ansees som et af de alderferonlige Spørgsmaal, som vel kunde falde her i Gælfet; derfor maa jeg altsaa bede Jæret den høitæredede Minister for den hele ærede Forsamling at hente mig deres Opmærksomhed, medens jeg freder at oplysne den søffeltige Vigtighed af det Spørgsmaal, jeg dog her foresat vil at gjere; men denne Demærksomhed tør jeg vel ogsaa baade, thi dersom jeg ikke tørde det, da maatte jeg have mig selv altsælvet tilovers her i Gælfet. Jeg er nu en gammel, afgjort selvstændig Mand, som ikke kan høre til noget af Degnets politiske Partier, og jeg er ene kommet her paa Rigsdagen for med gammel dansk Jærnhed og Drøfflighed at tale Frøffenheds, Søffeltigheds og Opføffningens Sag, men ikke i dens ubøffentle Almindelighed, som har Tidens Strøm for sig og Taknemnd nok, men for at tale denne Sag i dens Forhold til Tid og Sted, dens Forhold til Danmark, til Folket i dettes forbigangne og nærværende Tilstand. Den Gøffelse i Søer, som jeg freger om, den er da naturligtvis den, som Kong Christian den Ære sprettede i sit sidste Regjeringaar, som han helligede sine sidste Tanker, men som ogsaa Jæret at være Jænten i Øveren med ham. Det var en Gøffelse, som efter hans Mening og Bestemmelse skulde paa den ene Side aabne Mjængen til en friere Dyrkelse af Videnskabernes, end der hidtil her i Kjøbenhavn har fundet Sted, og som skulde paa den anden Side give hele Hoffregdommen uden Hensyn til Stand eller Øffesjel Mjægang til at faae en bedre Grund i Mederemaal og en bedre Oplyffning om Fæderlandet og Alt hvad dansk er, end det hidtil har været nogen øffentlig Væfflighed til her i Landet at erhverve; det er denne Gøffelse, hvorefter jeg freger, og det er tillige den sidste Deel, som jeg egentlig har for Øie, ikke forbi jeg for min Deel tover, at Videnskabeligheden ved veer eller ved noget andet af de nærværende Universiteter drives saa frit og saa gavnligt, som Tiden kunde trænge til og jeg kunde ønske. Men herom skal det sig ikke være Tale; jeg har Jæumaget mindre Kald til at tale herom, som det, naar min personlige Forbindelse med Skolen i Søer eller med Tanken derom, naar den som til Omstale, som den ikke videre skal her, aldrig har været min Tanke eller mit Forflag, at begge Dele skulde være sammenbandede. Altsaa en Oplyffningsanstalt for Hoffregdommen i det Høle, en saadan Oplyffningsanstalt var det bestemt, at der skulde opstaa i Søer, der, hvor de ubøffentle Midler vare tilstræffeligt tilstede, for at den kunde opstaa, for at den kunde fremgaae i en søffeltig Skiffelse. Og naar man nu vilde frege, om en saadan Oplyffningsanstalt for den hele Hoffregdom var sprettet, hvor Hoffbedstøffelsen kunde væffte, hvor Fæderlandsføffelsen kunde næres, hvor alle disse nærmere Forhold kunde oplyffes for den allerede tilstede, og hvor den kunde lære, forsaavidt det løder sig lære, at vi

alle Gælfelst, af hvad Stand, af hvad Øffesjel vi end ere, dog tilhøre et Folk, have som Søadant en Møder, have som Søadant een Skjæbne, een Bestemmelse, saa er det dog vel klart, at en saadan Anstalt, naar den sig ikke findes i et Land, maa være et stort Hoffesønske, at den maa være en dybt sølt Trængsel for den, som er bleven sig Hoffeligheden berøffet, en dybt sølt Trængsel ogsaa et Tidspunkt som nærværende, i et Vædepunkt — det første, der kan indbræffe for et Folk — et Vædepunkt, som maa faae klart for os alle i denne Forsamling, vi, som vi ere, at vi her ere sammenkaldte for at raadslaae om en ny Grundlovs, altsaa om en ny Grundlovs for det hele Samfund, altsaa ogsaa sammenkaldte for at raadslaae om, hvoreffted, naar alle de gamle Skiffelerum nedvædes, Orden skal frees tilbage, om hvoreffted man tænker sig, at alle skulle Jæmøffele søffeltigt til det søffelte Væffe. Men vel maa det faae klart for os, at det er med os som med ethvert Folk i Christenhefften, at vi maae ikke blot høre de Høffelse, men høre os selv Jævne den Klæffhed og den Skiffelhed, som dog adøffentligt ubræves, dersom ellers det Jære Mæff — en søffeltig Jæffensbedelse — skal freffes. Altsaa i Almindelighed tale, da kan der vist intet Spørgsmaal være om, at en saadan Hoffesøffeningens Anstalt som den, der var paatænkt i Søer, at den er i Tidens Lær, og det maatte vel derfor med Rette høffelig frevænde mig, at den forrige anstaltlige Minister for Danmarks Skolevesen led det være sin første Læsning at stille denne Anstalt i Væde Jæffestof for at sette den i Kraft, og at, dersom ikke alle Røffter tover, det var hans Høffentlig altsælvet at sættelagge den. Derfor haaber jeg, at den hele ærede Forsamling og den høitæredede Minister vil se, at om jeg end ikke havde den mindre Deel i den Tanke, som her skulde være ubøffent, havde jeg ligesom Kald søffelt som Ret til at gjere en Hoffesøffening, en altsælvet Hoffesøffening, om det er ham rimeligt, at han vil fremme eller at han vil hindre en saadan Oplyffningsanstalt fra at træde i Kraft. Nu, jeg nægter det ikke, at vist nok gjere jeg Hoffesøffening med mere Værme, med dybere Møff, jeg kunde sige med mere Væffening for det Søer, som kan væffte, forbi det var min Indbyggelæffelse Jæntnem om heel Menneskeffelder, det var, hvad der ikke blot laae mig paa Hjertet, det var, hvad jeg høffelig overveffede; men ogsaa dette, mener jeg dog, er ikke søffeltigt, thi hvoreffter laae det mig paa Hjertet, og hvoreffter overveffede jeg det, uden forbi jeg er en gammel Hoffesøffening og en gammel Væffningen, og derfor ønsker jeg indertlig af mit gamle Hjerte, at ikke alene Danmarks Væffter maae have den Kæff, at de ere søffelige, men jeg ønske, at de ogsaa maatte vinde baade den Dyffte og den Kæff, at de søffelige kunde overveffede og søffelige udvæffe, hvad der fremfor alle tilhøffter dem at overveffede og udvæffe, hvad som i det Høle, for det hele Folk, kan være til søffelt Væffte, medens vi Andre søffelles — om ikke til at se paa en enkelt Stands eller en enkelt Klæffes, saa dog paa en enkelt Øffesjel, paa en enkelt Videnskab eller Kunstfæffte Væffte. Ja, jeg tør sige det, derfor var det, at den Underøffningsanstalt, som Kong Christian den Ære utreffeltlig søffte og lovede mig, den sidste Gang, jeg saae hans Anstalt, den skulde — om den ikke i alle blev indrettet, som jeg ønske — dog være tilgængelig for alle, for alle uden Hensyn til Stand og Øffesjel, tilgængelig uden noget plinligt Forbehold, uden nogen Cramen. Jeg mener, at det derfor, uden Hensyn til den personlige Deel, jeg tager i denne Anstalt Skjæbne, den personlige Deel, som jeg nødvendigvis maatte tage deri, ikke blot forbi det var min Tanke i en søffelt Klæffte af Kæff, min nærværende Tanke, men forbi det ogsaa var den Tanke, til hvis Ufføffelse jeg agtede paa mine gamle Dage dog endnu at bidrage af al Kæff, forbi det var mit Haab, at jeg ogsaa skulde se den af Kongen søffte Gøffelse, som han gav sit søffeltige Ord paa, at, hvordan det end gif, skulde jeg saae Lev til frit i Søer paa mine gamle Dage at vise, om det var, som Samange træede, et Hjærnespind, en Digterdrøm, eller om det var i Hoffet Lær, at en saadan Anstalt sprettet — at det dog vel var værd, mener jeg, at prøve, om det ikke kunde søffes, om det ikke kunde næres en søffeltig, en søffeltig, en søffeltig Oplyffning, hvoreffter vi alle kunde drøffte, saa at der, ugæffter at den Hoffet, som der maa være paa vore Øffesjel, paa vore Tanker Søffte i mange Hensøffter, dog var